

TENDINȚE DE DEZVOLTARE ORIENTATE CĂTRE UTILIZATORI: CATALOGUL ELECTRONIC BȘ USARB

USER-ORIENTED DEVELOPMENT TRENDS: SL USARB ELECTRONIC CATALOG

Angela HĂBĂȘESCU¹, Taisia ACULOVA²

Abstract: *The article reflects the evolution and importance of library catalogs, the need for the emergence of a shared electronic catalog. The capabilities of the shared electronic catalog in terms of information search, its value in storing valuable information for teaching, study and research processes are highlighted.*

Keywords: *electronic catalog, PRIMO search system, catalog search capabilities, search efficiency, user training, analysis, user satisfactio*

Pe tot parcursul istoriei bibliotecile au organizat colecții cu o varietate de documente: cărți, publicații seriale, broșuri, hărți, filme, teze, manuscrise și alte materiale tipărite, precum și în format electronic. Ne putem imagina ce s-ar întâmpla dacă aceste documente nu ar fi prelucrate sistematic. Chiar dacă ele ar fi organizate corespunzător în rafturi, nici un bibliotecar, cu atât mai puțin un utilizator, nu ar putea găsi și memoriza ce documente sunt în bibliotecă, mai ales, dacă nu cunoaște bine subiectul documentelor solicitate. Astfel, a apărut necesitatea creării unui sistem informațional de căutare, care ar ajuta utilizatorii să identifice existența documentelor într-o bibliotecă, utilizându-se mai multe criterii: autor, titlu, subiect etc. Un astfel de sistem de căutare în contextul unei biblioteci se numește catalog de bibliotecă – o listă cu toate datele bibliografice ale documentelor.

Catalogul tradițional (pe fișe) a fost bine cunoscut utilizatorilor bibliotecilor de mai multe generații, dar a fost înlocuit, în mod eficient, de catalogul online mult mai rapid și mai efektiv. Catalogoagele online cu acces deschis (OPAC) au fost introduse pentru prima dată în Marea Britanie la începutul anilor 1980. OPAC-urile pot fi împărțite în trei generații pe baza schimbărilor evolutive care includ funcții noi în conținutul datelor, punctul de acces și interfața de lucru. Utilizatorii pot accesa OPAC-ul, utilizând un sistem computerizat. Majoritatea OPAC-urilor oferă o facilitare de căutare pentru orice cuvânt din titlu, autor, cuvinte cheie, subiect, etc.

O nouă generație de motoare de căutare a început să înlocuiască catalogul online cu acces deschis, care de la sfârșitul anilor 1980 a devenit instrumentul principal pentru utilizatorii bibliotecii în căutarea informațiilor despre conținutul colecțiilor ei. Aceste sisteme, în special Ex Libris Primo și Serials Solutions Summon (în prezent ambele deținute de ProQuest), diferă prin încercarea lor de a utiliza metodologiile motoarelor de căutare pe Internet pentru cerințele specifice bibliotecare în căutarea informației. Tehnologia Discovery system a permis bibliotecilor să extindă foarte mult serviciile pe care le oferă utilizatorilor. În prezent, mai multe surse de date sunt căutate

¹ Șefă birou, Biblioteca Științifică, USARB, angelahabasescu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1097-1364>

² Bibliografă principală, Biblioteca Științifică, USARB, takulova@yandex.ru, <https://orcid.org/0000-0001-6672-1781>

printr-o singură interfață.

În ultimii ani, modul de căutare a informației de către utilizatorii bibliotecilor moderne s-a schimbat dramatic. Potrivit sondajelor efectuate în diferite biblioteci universitare, studenții încep acest proces folosind motoarele de căutare a informațiilor pentru studiu și cercetare pe Internet, mai mult de jumătate dintre aceștia folosind Google. Bibliotecile științifice universitare sunt cele mai afectate, deoarece mulți studenți se mulțumesc cu informația găsită online pentru îndeplinirea sarcinilor și nu profită de numeroasele resurse de calitate din bibliotecile lor.

Până la apariția Internetului, cataloagele bibliotecii erau singura modalitate de a găsi informații. Bibliotecarii au creat înregistrări bibliografice calitative pentru publicul larg, învățând și ghidând cu sârguință utilizatorii în găsirea resurselor potrivite pentru a-și satisface nevoile informaționale, de studii și cercetare. Bibliotecarii se mândreau cu ceea ce au realizat. De ce toate s-au schimbat, de ce utilizatorii utilizează motoare de căutare pe Internet?

Tehnologia și așteptările crescânde ale utilizatorilor au determinat schimbările în comportamentul utilizatorilor. După cum subliniază specialiștii în domeniu, bibliotecarele americane Karen Coyle și Diane Hillmann [3], *„utilizatorii bibliotecilor de astăzi au un set foarte diferit al abilităților de informare decât au avut acum câteva decenii. Locuiesc într-o lume Web mai interactivă și apelează cu regularitate la motoarele de căutare pentru a-și satisface nevoile de informare”*. Există trei tendințe principale în satisfacerea nevoilor informaționale ale consumatorilor de astăzi: autoservire, satisfacție și rapiditate.

Serviciile furnizate de Google, Yandex, Amazon și alte companii similare sunt principalul motiv de apariție a acestor noi tendințe. Utilizatorii au acceptat sincer aceste produse datorită ușurinței de utilizare și livrării rapide a rezultatelor satisfăcătoare. Cercetătorii nu trebuie să urmeze cursuri de alfabetizare informațională pentru a învăța cum să folosească un motor de căutare online, nu trebuie să se îngrijoreze că pot uita unele reguli în căutarea informației..

În studiul lor, specialiștii în domeniul informaticii de la Universitatea din Ontario D. Grant Campbell și Karl V. Fast [2] au prezentat analiza percepției de cercetare în OPAC și în motoarele de căutareWeb de către studenții universitari. Ei au concluzionat că *„studenții și-au exprimat o preferință clară pentru motoarele de căutare față de cataloagele bibliotecii, găsind catalogul confuz și dificil de utilizat în mod eficient”*. Ca urmare, OPAC-urile bibliotecii au fost criticate, deoarece nu satisfăceau nevoilor utilizatorilor. Cercetătoarea G. A. Skaruk, doctorandă în științele pedagogice, menționează: *„Niciodată încă o bibliotecă nu s-a regăsit într-un mediu competitiv atât de complex, care se caracterizează prin: posibilitatea accesului interactiv la fluxurile de informații de un volum foarte mare prin rețelele globale de informații; cerințele în creștere rapidă ale utilizatorilor cu privire la relevanța informațiilor și promptitudinea obținerii direct a textelor complete ale resurselor electronice; necesitatea accesului la o gamă largă de resurse de informații dintr-un singur punct (căutare simplă simultan într-o varietate de surse de informații); cererea crescută de informații analitice și publicații din reviste; schimbări în sistemul publicațiilor științifice; modificarea psihologiei percepției informației; înțelegerea pe scară largă a simplității, caracterului elementar al proceselor informaționale și, în consecință, cerința simplității, ușurinței căutării în sistemele informaționale...”* [6]

Este firesc, ca utilizatorii bibliotecii să apeleze des la motoarele de căutare pe

Internet pentru a-și satisface nevoile informaționale. D. G. Campbell și K. V. Fast [2] au remarcat în cercetările lor că „deși studenții erau în general satisfăcuți de cunoștințele lor de orientare în motoarele de căutare, au exprimat adesea o opinie scăzută cu privire la capacitatea lor de a căuta informații în catalog”. De asemenea, cercetătorii au descoperit că studenții și-au dat seama de buna organizare a cataloagelor bibliotecii în comparație cu Internetul. Cu toate acestea, organizarea cataloagelor nu a fost întotdeauna utilă pentru ei, fiind admirată, dar nu înțeleasă.

Bibliotecarii au simțit necesitatea de a modifica OPAC-ul, de a crea un catalog de bibliotecă cu adevărat ușor de utilizat în secolul XXI, care ar oferi o experiență „asemănătoare cu Google”. În acest sens, au fost evidențiate două aspecte importante care influențează gradul de utilizare a OPAC-urilor bibliotecii: (1) interfață „prietenosă” a catalogului și posibilitățile de căutare în el și (2) afișarea bibliografică.

Interfața Cataloagelor electronice și modalitățile de căutare în ele funcționează împreună ca un ajutor în căutarea informațiilor, determinând reușita utilizatorului în regăsirea informațiilor utile, deschizând calea către resursele bibliotecii. Performanța afișării bibliografice în OPAC influențează înțelegerea de către utilizator a descrierii bibliografice. Utilizatorii folosesc informațiile bibliografice pentru a identifica, selecta și obține resursele informaționale ale bibliotecii.

Consumatorii moderni de informații doresc să obțină rapid informațiile actuale și retrospective, să aibă acces la vizualizarea documentelor necesare, să caute informații și să le obțină gratuit sau la un cost minim.

Principalele eforturi ale bibliotecilor ar trebui să vizeze satisfacerea maximă a necesităților informaționale de studii, cercetare și recreere ale utilizatorilor, crearea condițiilor optime pentru ca utilizatorul să primească informații prin sisteme tradiționale și electronice de căutare și regăsire a informațiilor, organizarea unei căutări independente rapide și de înaltă calitate. Cunoașterea cerințelor informaționale ale utilizatorilor, capacitatea de a le transmite exact informațiile care vor fi interesante și utile, folosind metode convenabile, este astăzi unul dintre factorii-cheie în dezvoltarea cu succes a bibliotecii.

Odată cu integrarea bibliotecii în spațiile Internetului, crește numărul de cercetări independente ale utilizatorilor de la distanță în catalogul electronic și în alte surse de regăsire a informațiilor furnizate de pe site-urile bibliotecilor. Accentul principal este pus pe capacitatea interfețelor, atât a paginilor Web, cât și a cataloagelor electronice, pe oferirea posibilității cercetării de către utilizatori fără ajutorul bibliotecarului.

Ajungem la concluzia, că catalogul este cel mai valoros produs al bibliotecarilor. Fără un catalog electronic, astăzi, este de neconceput funcționarea oricărei biblioteci universitare moderne. Noul catalog devine și un indicator al tuturor proceselor de inovare care au loc în bibliotecă, oferă numeroase funcții ale activităților de bibliotecă și de informare: achiziționarea, catalogarea, suportul informațional și serviciile pentru utilizatori etc. De aceea, problema catalogului electronic calitativ de astăzi, necesitatea creării unui catalog partajat, este foarte relevantă. Catalogul partajat nu este doar un aspect al unei biblioteci pentru utilizatori, ci și baza colaborării reciproce avantajoase cu alte biblioteci, pe calea creării de directoare și baze de date corporative. Sunt oferite utilizatorilor posibilități nelimitate în regăsirea informației.

Ne întrebăm, în ce măsură și cum este realizată această cerință în prezent în Biblioteca Științifică USARB?

Participarea BŞ USARB în Proiectul TEMPUS „Servicii Informaționale Moderne pentru Îmbunătățirea Calității Studiilor (MISISQ)”, coordonator național – Liubovi Karnaeva, directorul BŞM USMF „N. Testemițanu”, a făcut posibil crearea spațiului informațional unic pentru mediul academic, și nu numai, cu șanse egale de acces la informație prin accesarea portalului ExLibris PRIMO, componenta softului ALEPH. Crearea catalogului electronic în manieră corporativă, a catalogului partajat a 7 biblioteci universitare din RM, a început în anul 2016. A fost revoluționat domeniul biblioteconomic din țară, iar Biblioteca a intrat într-o nouă etapă de dezvoltare.

Avantajul-cheie al catalogului partajat pe platforma Primo constă în faptul că sporește potențialul bibliotecii de a oferi acces simultan utilizatorilor dintr-un singur punct la o multitudine de resurse informaționale. Este oferită posibilitatea de căutare și regăsire a informației în diverse surse (cataloge, baze de date, arhive instituționale etc.) și diferite tipuri de resurse (atât documente pe suport fizic deținute de bibliotecă, cât și digitale, multimedia etc.), de integrare a resurselor deținute de bibliotecă și a resurselor provenite din surse externe. Posedă interfață de utilizare prietenoasă, clară, simplă și intuitive, permite utilizatorilor să înțeleagă cu ușurință informațiile esențiale, funcționalitățile și oportunitățile disponibile, astfel simplificându-se procesul de navigare și necesitatea de formare a deprinderilor de căutare a informației.

Acest fapt a permis eficientizarea căutării informațiilor de către utilizatori, oferindu-le o serie de avantaje în regăsirea ei. A devenit posibilă utilizarea mai multor modalități de căutare a informației, rafinarea și sortarea rezultatelor căutării, personalizarea și salvarea unor căutări și interogări.

La 01.01.2022 contribuțiile BŞ USARB în catalogul electronic sunt de 441 650 de înregistrări bibliografice: cărți – 241 292, publicații seriale – 3 386, descrieri analitice – 190 429, muzică – 2 741, resurse AV/RE – 3 802 u. m. Utilizatorii pot folosi mai multe modalități de căutare a informației: *căutarea simplă* – tastarea cuvântului dorit în bara de căutare, *căutarea avansată* - combinarea în cadrul aceleiași căutări a mai multor opțiuni de restrângere a rezultatelor și *căutarea prin răsfoire* – căutare de parcurgere a unei liste alfabetice în funcție de termenii de căutare specificați de către utilizator.

Pe lângă extinderea posibilităților de căutare a informațiilor în catalogul electronic partajat, utilizatorii își pot personaliza mediul lor de lucru prin a salva resurse în vederea creării listelor bibliografice personale, a salva rezultatele căutării informației în e-raft cu posibilitatea de a le recupera în orice moment. Este încurajată participarea activă a utilizatorilor la aplicația conținuturilor pe care le utilizează prin marcarea cu tag-uri și adăugarea comentariilor, fapt ce permite o regăsire mai rapidă în viitor a informației. Documentele alese pot fi marcate cu cuvinte- cheie și fraze, astfel încât mai târziu să fie găsite cu ușurință. În cazul în care accesul la eticheta creată este deschis, utilizatorii pot vedea informația și a o folosi. În plus, este posibilă examinarea materialelor și împărtășirea opiniilor cu alții.

Deosebit de eficient este PRIMO atunci când este utilizat împreună cu un index de căutare centralizat Primo Central Index (PCI) – un indice multidisciplinar de materiale științifice, cu mai mult de 500 de milioane de resurse electronice accesibile. Printr-o singură casetă de căutare, utilizatorii pot vizualiza toate resursele bibliotecii, toate resursele regionale și globale, indexate în PCI. Primo prezintă rezultatele într-o listă unică, în care informațiile sunt sortate după relevanță, care permite utilizatorului accesul la documentele de care este interesat.

Procese și tehnologii bibliotecare

Catalogul partajat poate fi accesat de la orice calculator, conectat la Internet, atât din incinta bibliotecii, cât și din afară, de pe telefon, pe laptop sau pe tabletă la adresa <http://primo.libuniv.md/>.

Ce este LibUnivCatalog?

LibUnivCatalog este Catalogul

partajat al bibliotecilor universitare

Pentru o navigare efectivă în catalog, utilizatorii Bibliotecii Științifice USARB sunt instruiți la orele cursului „Bazele Culturii Informației”, la orele de informare bibliografică din cadrul „Lunarului Licențiatului / Masterandului / Doctorandului”, la ședințe ale catedrelor, în cadrul orelor de informare în grup, organizate la solicitarea profesorilor USARB și în timpul consultărilor individuale, oferite de către bibliotecar. Utilizatorii au acces pe site-ul bibliotecii la portofoliul didactic al cursului „Bazele Culturii Informației”, inclusiv și la materialul didactic, care oferă informații utile pentru căutarea și regăsirea informațiilor în catalog. Începând cu anul 2018, pot fi vizualizate și audiate videotutoriale în limbile română și rusă, privind navigarea pas cu pas în catalogul partajat a 7 biblioteci din RM, catalogul electronic LibUniv (<https://www.youtube.com/watch?v=flaXgWgTd5Q&feature=youtu.be>, <https://www.youtube.com/watch?v=23liUg-4V0&feature=youtu.be>).

Relevanța, promptitudinea și calitatea activității Bibliotecii Științifice USARB depinde, în mare măsură, de o bună cunoaștere a utilizatorilor, a nevoilor informaționale de studiu, cercetare, recreere și a așteptărilor pe care ei le au. Îmbunătățirea interacțiunii dintre specialiștii din domeniul informării și comunitatea utilizatorilor va ajuta la dezvoltarea eficientă a sistemelor de informare. Catalogul partajat a 7 biblioteci universitare este o inovație pentru bibliotecile universitare din Republică Moldova, oferă o nouă experiență utilizatorilor, contribuie la creșterea potențialului bibliotecii prin furnizarea unei noi soluții de regăsire a informației, obținerea ei simultan din mai multe surse printr-o singură căutare.

Referințe bibliografice:

1. ACULOVA, T., HĂBĂȘESCU, A., CIOBANU, S. Электронный каталог Научной Библиотеки БГУ им. А. Руссо на платформе ExLibris PRIMO: безграничные возможности. In: *Magazin bibliologic*. 2016, nr. 1-4, pp. 115-121. ISSN 1857-1476.
2. CAMPBELL, D. G., FAST, K. V. Panizzi, Lubetzky, and Google: How the Modern Web Environment Is Reinventing the Theory of Cataloguing. In: *The Canadian Journal of Information and Library Science*. 2004, vol. 28, nr. 3, pp. 25-38. ISSN 1195-096X [online] [citat 22.09.2020]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/292920246_Panizzi_Lubetzky_and_Google_How_the_Modern_Web_Environment_is_Reinventing_the_Theory_of_Cataloguing
3. COYLE, K., HILLMANN, D. Resource Description and Access (RDA): Cataloging Rules of the 20th Century. In: *D-Lib Magazine*[online]. 2007, vol. 13, nr. 1/2. ISSN 1082-9873 [citat 17.09.2020]. Disponibil: <http://www.dlib.org/dlib/january07/coyle/01coyle.html>
4. MIHALUȚA, A., CUCU, A. Catalogarea de la TINLIB la ALEPH. In: *Magazin bibliologic*. 2016. nr. 1-4, pp. 36-40. ISSN 1857-1476.
5. OSTAFE, D. Evaluarea utilizării webOPAC. In: *Revista română de biblioteconomie și știința informării*. 2011, nr. 2, pp. 9-16. ISSN1841-1940.
6. YU, H., YOUNG, M. The Impact of Web Search Engines on Subject Searching in OPAC. In: *Information Technology and Libraries*. 2004, vol. 23, nr. 4, pp. 168-180. ISSN 2163-5226 [online] [citat 22.09.2020]. Disponibil: <https://ejournals.bc.edu/index.php/ital/article/view/9658/8547>
7. СКАРУК, Г. А. Электронные каталоги библиотек в борьбе за пользователя: «старые» и новые подходы. В: *Библиосфера*. 2016, nr. 2, pp. 7-15. ISSN 1815-3186 [online] [citat 27.09.2020]. Disponibil: <https://www.bibliosphere.ru/jour/article/view/60/60>